

Planering för ett transporteffektivt samhälle - bostäder

Vägledning för klimatlöfte 12 om ett transporteffektivt samhälle

2025-11-19

Målsättning

Klimatlöfte 12 anger att "kommunen säkrar att planering och byggande bidrar till ett transporteffektivt samhälle. Program och planer ska bidra till att andelen hållbara resor i kommunen ökar mätt som andel av gång, cykel och kollektivtrafik av totalt antal utförda resor."

Ett transporteffektivt samhälle innebär att biltrafik, lastbilstrafik och flygresande minskar, eftersom de är de mest energikrävande transportsätten mätt i energiåtgång per personkilometer. Transporteffektivt samhälle innebär därför att tillgängligheten utvecklas genom förbättringar av andra, mer energieffektiva transportsätt, och genom att ökad närhet och digital tillgänglighet minskar hur långt och hur ofta vi behöver resa. (SOU Klimaträttsutredningen, 2022).

Den fysiska planeringen (stadsplaneringen) kan underlätta resandet till fots eller med cykel och kollektivtrafik genom ökad närhet. Då minskar avstånden genom att de olika funktioner som vi efterfrågar i vår vardag såsom skola, service, arbetsplatser, rekreation med mera, placeras nära varandra eller i kollektivtrafiknära lägen. Lokaliseringen av bostäder och verksamheter i detaljplanen och hur stadsstrukturen utvecklas spelar en central roll i samspelet mellan bebyggelse och minskat transportbehov. (Boverket, 2025)

Vägledning och användning för främst bostäder

Följande frågor kan ses som en vägledning och riktninganalys för att se om aktuella (detalj)planer och program för bostäder har förutsättningar att uppfylla klimatlöfte 12. Med fördel bör principerna användas i tidiga skeden innan beslutsprocessen kommit för långt och det är lättare och mindre kostsamt att avstyra olämpliga lokaliseringar. Tex kan principerna vara en av utgångspunkterna för att ge planbesked.

Vägledningen används med fördel tillsammans med beräkningsverktyg som Trafikverkets trafikstringsmodell eller GR:s hållbarhetsverktyg. Det finns inget krav på att en plan måste klara samtliga frågor, men om det blir flera nej är det en indikation på att planen inte uppfyller klimatlöftet.

Om det är ett stort område/plan så kan avståndsbedömningar utgå från en skattat befolkningsvägd mittpunkt. Det kan då betyda att några för ett kortare avstånd till målpunkter medan andra får längre.

Råden nedan är designade för att i stor utsträckning vara allmänt applicerbara, men lokala förutsättningar har betydelse.

Allmänt

- Förtätar eller kompletterar nytillkommande bebyggelse och verksamheter redan befintliga tätorter/samhällen med närhet till centrala målpunkter som omsorg, skola och affärer?

Lokal tillgänglighet och närhet är av betydelse för att människor ska välja att gå eller cykla till målpunkter som de nyttjar i sin vardag. Det kan vara funktioner som matbutik, lekplats, skola och förskola där matbutiken är en av de mest frekventa målpunkterna.

Exempel på omsorgsverksamheter är vårdcentral, förskola, socialtjänst, ideella hjälp- och intresseorganisationers verksamhet.

Lokalisering utifrån gåendes och cyklisternas perspektiv

- Är det max 10 minuters promenadavstånd (knappt 1 km) till mataffär, skola eller omsorg?

Människors benägenhet att gå till en vardaglig målpunkt i stället för att ta bilen är ett promenadavstånd på högst 10 minuter. (Trafikverket)

Mataffär bör ha ett basutbud av varor som kan tillgodose dagliga behov.

- Är det max 2 km till lokalt centrum?

Enligt Trafikverket är benägenheten att gå till centrum något längre jämfört med vardaglig målpunkt. Här accepteras ett gångavstånd på upp till 2 kilometer, vilket motsvarar ca 25-30 minuters gångtid. Detta indikerar att det finns möjligheter att öka gångtrafiken genom att lokalisera ny bebyggelse nära de centrala delarna i staden. (Trafikverket.)

Ett lokalt centrum är ett område med kombinationer av olika verksamheter som handel, service, tillfällig vistelse, samlingslokaler, kontor och andra jämförbara verksamheter som behöver ligga centralt eller vara lätta att nå.

- Är det ett cykelavstånd till grundskolebarns skola på max 3 km?

70 procent av eleverna i årskurs 1-9 i VGR bor inom 3 km från skola (VGR:s cykelstrategi). Ett längre avstånd än så minskar sannolikheten att cykeln används som färdmedel.

- Är gång- och cykelvägar till majoriteten av viktiga målpunkter som omsorg, skola och affärer säkra, trygga och genare än bilen?

För att attrahera cyklisterna behöver cykelvägarna vara av god standard och gena. Viktigt är att inte blanda cyklister med bilar och lastbilar med höga hastigheter, eller blanda cyklister med gångtrafikanter vilket skapar otrygghet och sämre framkomlighet för både cyklister och gångtrafikanter. (Trafikverket)

Lokalisera nära kollektivtrafiken

Närhet och tillgänglighet till kollektivtrafiken är en viktig faktor i valet av lokalisering av ny bebyggelse och målpunkter. Det är viktigt att ny bebyggelse, som bostäder, arbetsplatser, service, handel och andra målpunkter placeras nära hållplatser och utformas på ett tillgängligt och attraktivt sätt så att de blir ett fullgott alternativ till bilen. (Trafikverket)

- Är gångavstånd till närmaste hållplats kortare än 400 – 500 meter?

Ligger nyttillkommande bebyggelse och verksamheter i kollektivtrafiknära lägen? Dvs att gångavståndet till hållplats inte är längre än 400 – 500 meter.

- Är kollektivtrafiken frekvent enligt VGR:s definitioner, vilket innebär minst 10 resmöjligheter per vardag för tätorter med minst 1 000 invånare?

För mindre orter med ett invånarantal under 1 000 invånare föreslår VGR ett mindre frekvent grundutbud, till exempel 2 resmöjligheter per vardag för tätorter med ett invånarantal mellan 200 – 499 invånare. Bedömningen är dock att grundutbudet med 10 resmöjligheter per dag behövs för att kunna utgöra ett alternativ till egen bil.

- Är det möjligt att nå en kommunhuvudort inom 30 minuter med kollektivtrafiken?

Ett mål i VGR:s förslag till trafikförsörjningsprogram är att kollektivtrafiken ska vara attraktiv och bidra till geografisk tillgänglighet. Där finns ett förslag till delmål om att en viss andel av regioninvånarna ska kunna nå en kommunhuvudort inom 30 minuter med kollektivtrafiken. Det är därför viktigt att kommunernas planering medverkar till målet. Det går även bra med annans kommuns huvudort.

Parkering

- Är parkeringstalet under genomsnittet för parkeringstalet alternativt bilinnehavet i kommunen?

Det finns ju ett eget klimatlöfte om parkering, men det är ändå väsentligt för löfte 12 att ha med parkeringstalet, vilket har tydlig koppling till bilinnehavet. Minskat utbud av parkeringsplatser för boendeparkering kan t ex minska klimatpåverkande utsläpp från biltrafik i ett område med upp till 13 % (IVL 2024). Bilinnehavet för kommunen och mindre områden ner på fastighetsnivå kan beställas från SCB. Förutom utbud av parkeringsplatser är också prissättning, gångavstånd och upplåtelseform faktorer som påverkar efterfrågan på parkering och därmed bilinnehavet.

Källor:

Klimaträttsutredningen (2022)

<https://www.regeringen.se/contentassets/85bdcec13afb4c22af18a0058ab7b61a/ratt-for-klimatet-sou-202221/>

Boverket (2025) <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/lamplighetsbedomning/klimatpaverkan/lokalisering/>

[IVL \(2024\) Snabb omställning av vägtrafiken för minskad klimatpåverkan. IVL Rapport C820. Länk: Snabb omställning av vägtrafiken för minskad klimatpåverkan](#)

[Trafikverket \(2025\). Trafikstrategiskt arbete – Tillgänglighet i ett hållbart samhälle - Bransch](#)

Västra Götalandsregionen (2024). Trafikförsörjningsprogram 2026 – 2029, remissversion
<https://mellanarkiv-offentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/sofia/i kn11719-1165689478-144/native/P3328%20Trafikf%C3%B6rs%C3%B6rjningsprogram%202026%E2%80%932029.pdf>

Västra Götalandsregionen (2024). Strategisk plan för ökad cykling i Västra Götaland,
<https://mellanarkiv-offentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/sofia/i kn12147-426641723-169/native/Strategisk%20plan%20f%C3%B6r%20%C3%B6kad%20cykling%20layoutad.pdf>